

კოგნიტური ტექნოლოგიები როგორც ქსელური ომების ინსტრუმენტი

რამაზ ჩიჩუა დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს თავდაცვის ეროვნული აკადემიის, ბაკალავრიატის თავდაცვისა და უსაფრთხოების მიმართულების ასისტენტ პროფესორი

აბსტრაქტი

კაცობრიობის აზროვნების ისტორიაში ომი ზოგადად ერთ-ერთი ყველაზე პრობლემური საკითხია. მასზე მსჯელობა დღემდე დაუცხრომელ კამათს იწვევს. არ არსებობს ერთიანი აზრი ომების წარმოშობის მიზეზების, მისი განვითარების ეტაპებისა თუ შედეგების ირგვლივ. ერთ რამეზე კი ყველა თანხმდება: ომი უდიდესი უბედურებაა, რომელსაც სისხლი, ნგრევა, ადამიანთა მსხვერპლი, ფსიქოლოგიური სტრესი და ა.შ. მოსდევს. სტატიაში განხილულია ქსელური ომების ინსტრუმენტის მრავალფეროვანი ფორმების ასპექტები.

საინფორმაციო ტექნოლოგიების სწრაფმა განვითარებამ და მისანვდომობამ ურთიერთობის არაფორმალური და ფორმალური ქსელები ციფრულ ფორმაში გადაიტანა, იმის ტენდენცია შექმნა, რომ ეს ფორმა სულ მალე გადამწყვეტი გახდება.

სტატისტიკური მონაცემებით, 2017 წლის გაზაფხულისთვის, საქართველოს ინტერნეტ-მომხმარებელთა 65% დღე-ღამის განმავლობაში ერთხელ მაინც შედიოდა ქსელში. ერთი წლის განმავლობაში ინტერნეტის სადღეღამისო აუდიტორიის მაჩვენებელი 5%-ით გაიზარდა. სწორედ ეს არის ინფრასტრუქტურა ქსელური ომების საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური ოპერაციების ჩასატარებლად . [1:58]

საკვანძო სიტყვები: ომი, კაცობრიობა, კოგნიტური ტექნოლოგიები, ქსელური ომები, პნტერნეტი.

Cognitive Technologies as the Tool for Network wars

Ramaz Chichua
David Agmashenebeli Georgia
National Defense Academy,
Undergraduate Defense and Security
Assistant Professor Prof.

ABSTRACT

Generally war is one of the most problematic issue in the history of human thinking. The discussion of the issue still causes unresolved controversy. There is no consensus on origin, stages or consequences of war. Everybody agrees that war is the greatest calamity followed by bloodshed, destruction, human sacrifice, psychological stress, and so on. The article discusses aspects of the various forms of the Network Wars tool.

The rapid development and availability of information technology has moved informal and formal communication networks to digital form, which has created a trend that the mentioned form will soon become crucial.

According to statistics, by the spring of 2017, 65% of Georgian Internet users were online at least once a day. Within a year, the Internet audience rate had grown by 5%. This is the infrastructure for conducting information-psychological operations of network wars¹.

Key words: War, Humanity, Cognitive technologies, Network wars, Internet.

¹ <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/534/metadata-sainformatsio-sakomunikatsio-teknologiebi> საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, (გადამოწმებულია 22.06.2019).

შესავალი

ქსელური ომი შეიძლება განისაზღვროს როგორც ბრძოლა ურთიერთობის რეალური ან ვირტუალური ქსელების მონაწილეთათვის მსოფლიოს თავისი სურათის, მოვლენათა გაგების, შინაარსის, მოთხოვნილებების, მიზნების, მოტივების, ღირებულებების, მდგომარეობების თავსმოსახვევად. კოგნიტიური ტექნოლოგიები იმ ბრძოლის ინსტრუმენტებია, რომლებიც შესაძლებელს ხდის ქსელების მომხმარებელთა შეცნობის პროცესების: შეგროვების, აღქმის, შეფასების, კატეგორიზაციის, უმთავრესის გამოყოფის, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების აგების, ურთიერთობის ქსელის მონაწილეთა ქცევისა და საქმიანობის მიზეზებთან, მოტივებთან, მოთხოვნილებებთან აღქმულის კავშირის მართვას. ომები ძალიან იშვიათად იმართება მეტოქის პირდაპირი ფიზიკური განადგურების მიზნით. ომებს საფუძვლად მომავალში კონფლიქტის სუბიექტთა პოზიციების თანაფარდობის შესახებ სხვადასხვა წარმოდგენა უდევს. პირობითად რომ ვთქვათ, თუ მშვიდობიანი მოსახლეობა მოუთმენლად დაელოდება იმას, თუ როდის გაათავისუფლებს მას მონინალმდგის არმია საძულველი ტირანისგან და უზრუნველყოფს მის მატერიალურ მოთხოვნილებებსა და წარმატებას, თავისუფლებასა და დემოკრატიას, მაშინ ომი ყოველგვარ აზრს კარგავს. შესაბამისად, იბადება კითხვა, თუ როგორ შთავნერგოთ მონინალმდგის სამოქალაქო და სამხედრო მოსახლეობის ცნობიერებაში მსგავსი მოლაღატური პოზიციის მისაღებობის, გამართლებუ-ლობის და სასურველობის განწყობა².

ძირითადი ნაწილი

როდესაც მონინალმდგე ჩვენს რწმენაში გადავიდა, დაიწყო ჩვენი შეხედულებების, ფასეულობებისა და რწმენების გაზიარება, ჩაიკვა ჩვენი უნიფორმა, დაიწყო ჩვენებური ცხოვრების სტილზე ოცნება, ვრიდება და რცხვენია არადემოკრატიული ქვეყნისადმი თავისი მიკუთვნებისა, ის უკვე ჩვენს მოკავშირედ იქცევა. გლობალიზაცია, ერთიანი ღირებულებების, კერპების, გაგების, დამოკიდებულების, მისწრაფებების, მოხმარების სტანდარტების, ეკონომიკური და პოლიტიკური პრინციპების მთელი მსოფლიოს მასშტაბით გავრცელება – ესაა კოგნიტიური ბატონობის დამყარების მოდელი, საინფორმაციო პოლიტიკის კონტროლირებად სემანტიკურ ველში სწორი აზრების თავსმოხვევა და განმტკიცება.

ქსელური ომის კოგნიტიური ტექნოლოგიები ორ ვარაუდზე იგება:

ადამიანის ქცევაზე განმსაზღვრელ ზემოქმედებას ხშირად არა გარშემომყოფი სამყაროს მოვლენები ახდენს, არამედ მათადმი ადამიანის დამოკიდებულების ხასიათი.

ვინაიდან ადამიანი სოციალური არსებაა, სწორედ მისთვის რეფერენტული სოციალური ჯგუფები (ურთიერთობის ქსელები) წარმოადგენს მასზე ყველაზე ოპერატიული და ეფექტური ზემოქმედების გასაღებს.

სოციალური ქსელების მონაწილევებს გარკვეული დამოკიდებულება აქვთ შექმნილი თავისი ქვეყნისადმი, მისი ხელისუფლებისადმი, პოლიტიკისადმი, საზოგადოებისადმი, მისი პრობლემებისადმი, სხვა ქვეყნებისადმი..., და ამ დამოკიდებულებაზე შეიძლება გავლენის მოხდენა. ვირტუალური ურთიერთობის მოედნის ინტერფეისი, მთავარი ახალი ამბები, მეგობრების ახალი ამბები, ჯგუფების ახალი ამბები, მოდერატორთა მუშაობა, კომენტარები, ფორუმების მონაწილეთა მეტყველებითი ქცევა, კომენტარების, ბლოგების დაბლოკვის პოლიტიკა და სხვ. – ყველაფერი ეს შესაბამის მოვლენებთან მიმართებაში აღქმის მენეჯმენტის ინსტრუმენტებია. ამ პროცესის მართვადობის გაგებისათვის მოვიყვანთ ტვიტერის ქსელის ოფიციალურ სტატისტიკას: ტვიტერის მომხმარებელთა 5% ქმნის ქსელში გავრცელებული მთელი კონტენტის 75%-ს!

10-15 წლის წინ ინტერნეტში ხელოვნურ ინტელექტთან მომხმარებლის ინტერაქტიური ურთიერთობის პროგრამები ვრცელდებოდა. ამ პროგრამების საბოლოოდ დამუშავებამ და დახვეწამ ახალი სული შთაბერა ვირტუალურ მომხმარებლებს, რომლებსაც ვირტუალური დიალოგის გამართვა შეუძლიათ მინიმალურად მისაღებ დონეზე. ხელოვნური ინტელექტის ამ ტექნოლოგიების მომდევნო განვითარება გამოიხატა ფეიკური აქაუნტების შექმნაში, რომლებიც ფორუმებზე დამკვეთთა მიერ მოცემულ პოზიციას ახმოვანებენ ქსელში ჯგუფური და საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბების მიზნით. მსგავსი პროგრამები მოთხოვნადი აღმოჩნდა ინტერნეტის კომერციული სექტორის მხრიდან – გამოხმაურებების დასაწერად და საქონლის, მომსახურებისა და კომპანიების რეიტინგების ფორმირებისათვის³.

მათი გამოყენების მეორე არეალი ინტერნეტის პოლიტიკური სექტორი გახდა, რომელიც დემოკრატიაში თამაშის იმიტირებას ახდენს. ფიქტიურ მოქალაქეთა ვირტუალური ჯგუფები მონოდებული არიან მოახდინონ იმის დემონსტრირება, თუ როგორ ირთვება აქტიურად საზოგადოება გადანყვეტილებების, რეფორმების,

² ლილუაშვილი გ., რბილი ძალა საერთაშორისო ურთიერთობებში, დისერტაცია, თბ. 2018. 146 გვ.

³ Чумичкин А. А. Модели управления сетевыми сообществами в условиях развития стратегий информационных войн, Национальные интересы: приоритеты и безопасность. 2012. № 11. С. 152.

მოვლენათა განხილვაში, რომ საზოგადოება არ იწონებს ან პირიქით მხურვალედ უჭერს მხარს ამა თუ იმ შეხედულებებს; გადართონ აუდიტორიის ყურადღება სხვა თემებზე, მოახდინონ იდეების, რწმენის, იდეალების ან ავტორთა პიროვნებების დისკრედიტირება, ეჭვი წარმოშვან მათ მიერ მოყვანილი ფაქტების უტყუარობაში, მოსაზრებათა დასაბუთებულობაში და დასკვნების ლოგიკურობაში, შექმნან ონლაინ-აჯანყებები, რითაც იქმნება პროტესტში ასიათასობით და მილიონობით ადამიანთა ჩართულობის შთაბეჭდილება.

სოციალურ ქსელთა თანამედროვე მომხმარებლის ფსიქიკა ქსელური ომების კოგნიტიური ტექნოლოგიების საოცრად დაუცველი მძეველი აღმოჩნდა. ინფორმაციულ-ფსიქოლოგიური ზემოქმედება ყოველთვის როდი აღიქმება ადამიანის მიერ როგორც საშიშროება. პირიქით, თავდაპირველად ის იზიდავს, აოცებს, ატყვევებს, შთაბეჭდილებას ახდენს. ვინაიდან ინფორმაცია გარემოში ადამიანის ორიენტაციის წყაროა, სწორედ მის საფუძველზე ის იღებს გადაწყვეტილებებს, აყალიბებს მოვლენათა და სხვა ადამიანთა მიმართ საკუთარ შეფასებებს, აგებს თავის მრწამსს. მასმედია, ინტერნეტი, სოციალური ქსელები დღესდღეობით ადამიანის მიერ სამყაროს სურათის ფორმირების წამყვან საშუალებად იქცა.

მათ მიერ შექმნილი ვირტუალური რეალობა პერიოდულად ასაღებს ფაქტებად დადგმულ დეკორაციებს, ცვლის მოვლენათა მთლიან სურათს ცალმხრივი ფრაგმენტებით, რომლებიც რომელიმე პოზიციას ადასტურებს. მოდით თანამედროვეს თვალთ შეხედოთ სოციალურ მოვლენათა შემდეგ ოთხ შეფასებას:

როდესაც ჭკუფი მსხვერპლად ეწირება ყველა დანარჩენის გადარჩენის მიზნით („გამარჯვება ერთია ყველასთვის“ და „ფასზე უკან არ დავიხევით“), იქმნება გმირთა იმიჯი.

როდესაც ჭკუფი მსხვერპლად ეწირება ისეთი იდეის გამო (საკუთარი თავის გადარჩენის, მშვიდობის გადასარჩენად), რომელიც რეალობისგან შორსაა (მოქალაქეთა დიდი უმრავლესობის საღი ამრის თვალსაზრისით), მაშინ იქმნება დესტრუქციული, ფსიქიკურად არაადეკვატური, დანაშაულებრივი ჭკუფის, ფანატიკოსთა სექტის იმიჯი.

თუ ხდება სხვა ადამიანთა უსაფრთხოებისათვის, მათი უფლებების, თავისუფლებების, კანონიერი ინტერესებისათვის განსაკუთრებული საფრთხის მქონე ადამიანთა ჭკუფის ლიკვიდირება (ე.ი., ის ფაქტიურად კანონიერი გზით მსხვერპლად ეწირება სხვა დანარჩენის გადასარჩენად), მაშინ სახელმწიფოს და საერთაშორისო საზოგადოების მოცემული საქმიანობა ძალადობის ლეგიტიმური გამოყენების იმიჯს იძენს, რაოდენ მესიანური მოტივებითაც არ უნდა ხელმძღვანელობდეს თავად განადგურებული ჭკუფი (სსრკ-ს, მოკავშირე ჯარების მოქმედებები ნაცისტური გერმანიის, ფაშისტური იტალიის, იაპონიის მიმართ, სახელმწიფო ხელისუფლებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების ქმედებები ტერორისტული საფრთხის მიმართ)⁴.

თუ ხდება ადამიანთა ჭკუფის ლიკვიდირება დემოკრატიის, სხვა ადამიანთა, მათი უფლებების, თავისუფლებების, იდეალების გადარჩენის იდეის გულისთვის, მაშინ თანამედროვე ადამიანი იბნევა შეფასებებში: კოსოვოელები და ალბანელები, ერაყი, სირია, ლიბია, გაეროს წევრი სახელმწიფოები.

ა. ვასოვიჩმა ძალიან გონებამახვილად უწოდა რეალობაზე ფსიქიკური ორიენტაცია ადამიანის უნარს სიტყვებს უკან რეალური სინამდვილე დაინახოს, რომელიც პირველი და მეორე სასიგნალო სისტემების მჭიდრო კავშირზეა დაფუძნებული, ხოლო უუნარობას – სახელზე ორიენტაცია უწოდა. თანამედროვე საინფორმაციო საზოგადოებაში რეალობას (ფაქტებს) აქტიურად ცვლიან სახელები (იმიჯები). რეალური იყო თუ არა საფრთხე? რეალური იყო თუ არა სხვა ადამიანთა გადარჩენა? რეალური იყო თუ არა დემოკრატიის უფლებებისა და ღირებულებების დაცვა? ამ კითხვებზე პასუხად საინფორმაციო ფანტომების კონსტრუირება პერმანენტული საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური ომების საგანი ხდება. ფსიქოლოგიური ომი ტერორიზმის ფაქტებს თავისუფლებისა და დემოკრატიისათვის მებრძოლთა იმიჯების დეკორაციებით ანაცვლებს. მსგავსი ომებისათვის სასჯელი ექსტრემიზმი და ფანატიზმი ხდება იმ მოქალაქეთა მხრიდან, რომლებსაც სახელზე ფსიქიკური ორიენტაცია აქვთ და სამართლებრივი ნიჰილიზმი იმ მოქალაქეთა მხრიდან, ვისაც რეალობაზე ფსიქიკური ორიენტაცია აქვთ.

ურთიერთობის თანამედროვე ვირტუალური ქსელების საინფორმაციო ნაკადთა სიჭარბემ დაადასტურა ცნობილი ფორმულის შინაარსი „ინფორმაციის მაქსიმუმი ყოველთვის ნულის ტოლია“. ახალი ამბების პოსტები როგორც მიმდინარე დღის კომპარტა ქრონიკა განგამის, შიშებისა და პოლიტიკური აგრესიის კატალიზატორად იქცა. რეკლამით წარმოშობილი განსჯის ალოგიკური სტერეოტიპები ამროვნების შიზოფრენიის საფრთხედ გადაიქცა. მომხმარებელთა პანიკური განწყობების კომერციული გამოყენება თანამედროვე ადამიანის ნებისყოფის სიმტკიცის შემოწმების საფუძველად იქცა. პიროვნება სარეკლამო ფირნიზად გადაიქცა. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში მოთხოვნადი გახდა ბიოლოგიური და სოციალურ-ბიოლოგიური ინსტინქტების ნაკრების მქონე ინდივიდი, რომელიც არ არის დამძიმებული რეალობის კრიტიკული შეფასების უნარით⁵.

დღევანდელი ქსელური ომები – ეს არა მარტო კონკურენტული ბრძოლაა სწორი ფირმებისადმი

4 Вассоевич А. Л. Духовный мир народов Классического Востока. СПб.: Алетейя, 1998. 542 с.

5 Waddington, David P. Contemporary issues in public disorder: a comparative and historical approach. N-Y., 2003. 243 p.

მომხმარებელთა ადიქტიური მიდრეკილების ფორმირე-ბისათვის. ეს საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური დაპირისპირებაა, რომელიც პირველ რიგში პოლიტიკურ ბატონობას ესწრაფვის. ეს არის სახელმწიფოთა და ეთნოსთა გეოპოლიტიკური ბრძოლა ეროვნულ, რელიგიურ თუ სხვა კონფლიქტებში მოკავშირის, მონინააღმდეგის ან ნეიტრალური მხარის როლისათვის. მეომარი სახელმწიფოები ყოველთვის ცდილობდნენ მეტოქის ჯარში და სამოქალაქო მოსახლეობას შორის ამბოხის და განხეთქილების დათესვას, ინვედნენ შიშს, პანიკას, ახდენდნენ სამხედრო და პოლიტიკური ლიდერების დისკრედიტირებას, ერთმანეთს უპირისპირებდნენ სხვადასხვა რელიგიურ და ეროვნულ ჯგუფებს. ყველაფერი ეს ოდითგან არის ცნობილი, მაგრამ წარმოდგენილი ზომები მიიღო საინფორმაციო ტექნოლოგიების მძაფრ განვითარებასთან ერთად. ყველაზე ეფექტიანი გეოპოლიტიკური ბრძოლა დღეს ხდება არა ბრძოლის ველზე, არამედ სოციალური ჯგუფების ცნობიერებაში, მათ მიერ შექმნილ მსოფლიოს სურათში, ღირებულებით ორიენტაციებში, იდეალებში, ამროვნების სტერეოტიპებში, ცხოვრების წესში.

ქსელური ომების განვითარების აპოგეა ფერადი რევოლუციების ტექნოლოგია გახდა, რომელიც მეტოქე ქვეყნის მობილიზებულ და დასტიმულირებულ ადამიანურ რესურსებს იყენებს სახელმწიფო ხელისუფლების დასამბობად. იგივე მეთოდებს მიმართავს რუსეთის ფედერაციაც. კოგნიტიური ტექნოლოგიების არსენალის განვითარებასთან ერთად მასობრივი არეულობების ხარისხობრივად სხვა განზომილება გაჩნდა. მასობრივი არეულობის იმიჯმა, როგორც აგრესიულად განწყობილ მასას, რომელიც ეწინააღმდეგება ხელისუფლებას და მართლწესრიგის ორგანოებს და ახდენს დარბევებს, ცეცხლის წაკიდებას, ძალადობას, გარეგნულად კანონმორჩილი ფორმა შეიძინა მასის არაძალადობრივი ქმედებების ტექნოლოგიების სახით, რომელიც, მათი იდეოლოგიების დეკლარაციის თანახმად, „ხალხის ხელში ხელისუფლების დემოკრატიული გადაცემის ორგანიზაციაზე“ მიმართული⁶.

ტვიტერული რევოლუციები, „არაბული გაზაფხულის“ მოვლენები, მასობრივი არეულობები კიშინიოვში (2009), ევრომაიდანის უკრაინაში, სადაც „რეჟიმის მსხვერპლთა“ მიზნით საპროტესტო განწყობების სწრაფი გავრცელება და საორგანიზაციო ძალისხმევის ოპერატიული კოორდინაცია პროვოცირებდნენ და მხარს უჭერდნენ სამოქალაქო პროტესტს, უჩვენებს ქსელური ომის კოგნიტიური ტექნოლოგიების მაღალ ეფექტიანობას. ამ მოვლენებს დასავლეთი და რუსეთი განსხვავებული ინტერპრეტაციით წარმოგვიდგენენ, მაგრამ დასავლეთის უპირატესობა იმაშია, რომ რუსეთი სხვადასხვა რეგიონის ხალხებს ვერ სთავაზობს უკეთეს ალტერნატივას⁷.

როგორ იქცევა ქსელის მომხმარებელი ტვიტერული რევოლუციების შემომქმედებად? როგორც თავის წიგნში „ახალი ციფრული სამყარო“ კომპანია Google-ის ხელმძღვანელები ე. შმიდტი და ჯ. კონი წერენ: „აღარ არის საჭირო უსამართლობის თმენა იზოლაციასა და სიმარტოვეში. გლობალური უკუკავშირის, ე.ი. მთელი მსოფლიო ადამიანთა კომენტარებისა და რეაქციის მიღების შესაძლებლობა მრავალი ქვეყნის მაცხოვრებლებს მისცემს საშუალებას წელში გასწორდნენ და განაცხადონ იმის შესახებ, თუ რას გრძნობენ ისინი. როგორც „არაბულმა გაზაფხულმა“ დაგვანახა, როგორც კი ადამიანები ლახავენ ე.წ. შიშის ბარიერს და აცნობიერებენ მთავრობის უსამართლობას, რევოლუციას უყოყმანოდ მანამდე ჩუმი და ლოიალური მოქალაქეებიც კი უერთდებიან“ .

ინტერნეტის მომხმარებლები უერთდებიან ქსელის მომხმარებელთა „ლაიქების“, გამოსვლების, კომენტარების, ფოტოსურათების ერთიანობის, შეტყობინებათა, თემების, სტატუსების „გამიარების“ და სხვა ნიშნების საფუძველზე. ხდება მაქსიმალურად ფართო და ოპერატიული გაცნობა და ყველას ყველასთან ურთიერთობა, მოაზროვნეთა და ერთ ტალღაზე მყოფთა მომდევნო შერჩევა.

ქსელური მასის მონაწილე აღიქვამს და სხვა მონაწილეებს უგზავნის მის მიერ გაფილტრულ საინფორმაციო ნაკადებს. ასე მაგალითად, ტვიტერში ორგანიზებულია რეტვიტების (მონონებული გამოთქმის ციტირების) შექმნის სისტემა⁸.

კერძოდ, ამ სისტემის მეშვეობით „ფერადი რევოლუციების“ მოვლენათა მსვლელობისას მიმდინარეობდა მართლწესრიგის ძალებისადმი წინააღმდეგობის განწვევის ხერხებისა და საშუალებების შესახებ ინსტრუქციების მასობრივი გავრცელება, შემდეგი ტიპის სტატიების წინ წაწევა „როგორ გამოვიყენოთ Facebook, თუ შენ რეპრესიული რეჟიმის მქონე ქვეყანაში ცხოვრობ“. ინტერფეისის ორგანიზების, რეიტინგების სისტემის, ერთი ტიპის, მათ შორის განმეორებადი შეტყობინებების დაგზავნის მეშვეობით ქსელის ადმინისტრაცია ასევე წინ წევს შესაბამის თემებს მიზნობრივი ინფორმირებისა და ქსელურ მასაში შესაბამისი ემოციური რეზონანსის შექმნის მიზნით. შედის რა ქსელურ საზოგადოებაში, მისი მონაწილე, მეგობრებთან და სულით ახლო ადამიანებთან

6 ჩხუტიანი დ., სადოქტორო დისერტაცია: „ჰიბრიდული ომი: სტრატეგია და ტაქტიკა“, თბ., 2018. 152 გვ.
7 Мезенцев Д. Ф., Забарин А. В., Зимичев А. М. Психологические основания обес-печения геополитической безопасности // Геополитика и безопасность. 2014. № 2. С. 248.
8 Шмидт Э., Коэн Д. Новый цифровой мир. Как технологии меняют жизнь людей, модели бизнеса и понятие государств. М., 2013. 676с.

ყოველდღიური ურთიერთობის მეშვეობით იწყებს სამყაროს სურათის კორექტირებას, ხოლო ცალკეულ საკითხებში თავისი სამყაროს, მოვლენათა თავისი გაგების, თავისი ცხოვრების ამრისმიერი ორიენტაციების, მოთხოვნილებების, მოტივების, ფასეულობების ფორმირებას.

მასობრივ არეულობებთან მუშაობის ტრადიციული პარადიგმა მათი გადაჭრისთვის კონფლიქტების მართვიდან გამომდინარე აიგებოდა; დღეს საერთაშორისო პრაქტიკაში ჩვენ კონფლიქტთა მართვის სტრატეგიასა და ტაქტიკას ვაწყდებით მათი პროვოცირებისა და მხარდაჭერის მიზნით. ტრადიციული მიზანი – ალიკვეთოს დესტრუქციულობა, კორექტირებულ იქნეს, ჩარჩოებში იქნეს დაცული სოციალური და იურიდიული ნორმები შეიცვალა სხვა მიზნით – გამოცოცხლებულ, პროვოცირებულ, კულტივირებულ იქნეს დესტრუქციულობა და მიმართულ იქნეს ის მონინაალმდგვის დაცემაზე. [8:456]

მასობრივი არეულობების კოგნიტიური ტექნოლოგიები საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისთვის – პიროვნების, სოციალური ჯგუფის, მთლიანად საზოგადოების მათი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინტერესების, უფლებების, თავისუფლებების დარღვევისგან დაცულობისათვის საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური (აქტუალური და პოტენციური) საფრთხეების გამწვავებასა და შენარჩუნებასთან არის დაკავშირებული. მოქალაქე როგორც შესაბამისი მოქალაქეობრივი უფლებების, თავისუფლებებისა და პასუხისმგებლობის რეალიზებით განპირობებული სოციალური როლი, საჭიროებს ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, საინფორმაციო, სამართლებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფას. უსაფრთხოების ყველა ეს სახეობა მასობრივი არეულობების კოგნიტიური ტექნოლოგიების მიერ სამიზნეების სახით გამოიყენება.

ფიზიკური უსაფრთხოება გარანტიას უნდა იძლეოდეს მოქალაქისათვის მისი სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან. როდესაც ახალი ამბების რუბრიკები სოციალურ ქსელებში კრიმინალური ამბების ქრონიკად იქცევა, საზოგადოებისათვის განგაშის, შიშებისა და დეპრესიის დრო დგება.

ფსიქოლოგიური უსაფრთხოება მოქალაქისათვის კომფორტული სოციალურ-ფსიქოლოგიური გარემოს უზრუნველყოფას ნიშნავს. როდესაც ურთიერთ-პატივისცემის კულტურის ნაცვლად ქსელებში სოციალური ურთიერთქმედების ტრენდად სკანდალური ვითარება, კუდიანებზე ნადირობა, უმცირესობის მიერ უმრავლესობის ამრის დემონსტრაციული იგნორირება ხდება, მაშინ სოციალურ-ფსიქოლოგიური დაძაბულობა და კონფლიქტთა რაოდენობა საზოგადოებაში უდაოდ იზრდება.

ეკონომიკური უსაფრთხოება მოქალაქის მიერ თავისი ოჯახის და მოთხოვნილებების მატერიალური უზრუნველყოფის შესაძლებლობასთან არის დაკავშირებული. მოქალაქე ეკონომიკურად მონყვლადია არა მარტო მაშინ, როდესაც სახელმწიფო უარს ამბობს თავისი სოციალური გარანტიების შესრულებაზე, არამედ მაშინაც, როდესაც გონიერი არსების ნაცვლად მასში ჩნდება არსება, რომელიც საკუთარ ღირსებას აფასებს მხოლოდ იმ მატერიალური სიკეთეების მიხედვით, რომელიც მას აქვს და რომელიც მუდამ უკმაყოფილოა, რომ მას ესოდენ ცოტა მატერიალური სიკეთე აქვს და რომ ისინი ესოდენ მოძველებულია. როდესაც სახსრების მიხედვით ცხოვრების უნარი კრედიტში ცხოვრების მოთხოვნილებით იცვლება, რაც სპეკულატიური ვაპიტალის ზღაპრულ სარგებელს უხსნის ვარს. გადახდისუნარიანობის კრიზისები და გაკოტრებები, ისევე როგორც ქრონიკული უკმაყოფილობის განწყობილება შეიძლება საფრთხეს უქმნიდეს საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას⁹.

საინფორმაციო უსაფრთხოება გულისხმობს მოქალაქის დაცულობას ზიანის მომტანი ინფორმაციის ზემოქმედებისაგან. მოცემულ შემთხვევაში საფრთხეები მასმედიაში ფანტომებისა და სხვა საინფორმაციო კონსტრუქციების გამოყენებისას იქმნება. ეს ასოციალური პრაქტიკა მოქალაქის ფიქრების, გრძნობებისა და საქციელის მართვისთვის გამოიყენება, არ უწევს რა ანგარიშს მის ჭეშმარიტ სურვილებს, ნებას და მრწამსს, რასაც ამჟამად ან ფარული სარგებელი მოაქვს ინფორმაციის წყაროსათვის. სიცრუე და ნახევრადსიმართლე, რეკლამა და პიარი – ყველაფერი ეს პიროვნებაზე საინფორმაციო ძალადობის ფორმებია. ასე მაგალითად, როდესაც რეკლამა ყოველდღე უხსნის მოქალაქეს, რომ ის არ არის წარმატებული, ღირსეული, ნამდვილი, თუ მას არა აქვს საშუალება თავს მისცეს ნება..., თუ მას არა აქვს..., მაშინ წარმოიქმნება ფრუსტრირებული სოციალური ჯგუფები, რომლებიც ახდენენ თავისი ეკონომიკური უკმაყოფილების ტრანს-ფორმირებას პოლიტიკურში, ხოლო მათი ნაწილი მზადაა თავისი აგრესია და ჯავრი სახელმწიფოს წარმომადგენლებზე, გარე სამყაროზე და სხვა სოციალურ ჯგუფებზე ამოიყაროს, რომლებსაც შესაბამისი სიკეთეები აქვთ.

საბოლოოდ, სამართლებრივი უსაფრთხოება დაკავშირებულია მოქალაქის შესაძლებლობასთან მოახდინოს მასზე დაფუძნებული უფლებების რეალიზება შესაბამისი ვალდებულებების აღსრულებისას. ჩვენი ამრით საქართველოს მოქალაქეთა ტოტალური ფაქტიური უუფლებობისა და მოხელეთა მიერ სამართლებრივი განუკითხაობის ჩადენის დემონსტრაცია – ესაა პოპულარული ქსელური თამაში, რომელიც პოლიტიკური სისტემით საზოგადოებრივი უკმაყოფილობის გრადუსის ამაღლებაზეა მიმართული. ჩვენ არ ვამტკიცებთ, რომ

9 Мезенцев Д. Ф. Психологическое воздействие информационных фантомов, Хрестоматия к учебнику по политической психологии. СПб.: Коло, 2012. С. 479.

საქართველოში არ არის სერიოზული პრობლემები, მაგრამ ოპოზიციის მიერ ამ პრობლემების მაქსიმალური გაზვიადება ხდება, რაშიც ჩართულია ოპოზიციური მედია და სოციალური ქსელები.

საზოგადოებრივი წესრიგის სიმბოლურ სისტემაზე ფერადი რეფოლუციების ორგანიზატორთა ზემოქმედება საზოგადოების წევრებში ეროვნული იდეოლოგიის სიმბოლოებისადმი ნეგატიური დამოკიდებულების ფორმირებაზე მიმართული. ის, რაც ლამაზად ითვლებოდა, ცხადდება სასაცილოდ, მახინჯად. როგორც შედეგი, ხდება დემოტივაცია, გემოსა და გამასხარავებელი სოციალური იდეალების შესაბამისად მოქმედების სურვილის დაკარგვა. ამის ნათელი მაგალითია საქართველოში ეროვნული ფასეულობების მქონე ადამიანების პრორუსულებად მონათვლა, ხოლო ეროვნული იდეალების მატარებელი მედიის გამასხარავების მცდელობა¹⁰

ნორმატიულ სისტემაზე ზემოქმედება მოქალაქეებში არსებული ეთიკური და იურიდიული ნორმების უსამართლობის განცდის ფორმირებაზე გამიზნული. ის, რაც სიკეთედ ითვლებოდა, ცხადდება ბოროტებად. როგორც წესი, მოქალაქეებს ეკარგებათ ღირებულებითი ორიენტირები, აღენიშნებათ შიდაპიროვნული კრიზისები, ასევე კრიზისები შიდაჯგუფურ და ჯგუფებსშორის ურთიერთობებში. ქრება მართლმსაჯულების ნდობა, აღარ ემორჩილებიან კანონებს. წარმოიქმნება განუკითხაობის, ტუნდრის კანონის ან ანომიის სიტუაცია (ე. დიურკჰაიმი). იურიდიული ნორმა ვერ განმტკიცდება მხოლოდ და მხოლოდ დასჯის შიშის გამო. თუ მას საზოგადოება არ მიიღებს, ის ვერ იქცევა ქცევის ნიმუშად. თუ კიდევ იურიდიული ნორმა პირდაპირ ეწინააღმდეგება სოციალურ ნორმებს, მაშინ პოლიტიკური აგრესია ჩნდება. საზოგადოება უმართავი ხდება, როდესაც მისი წევრების 30-40% შეგნებულად აღარ მისდევს მასში დადგენილ ნორმებს. და ბოლოს, ეკონომიკურ სისტემაზე ზემოქმედება მოქალაქეებში უსამართლობის განცდის ფორმირებაზე მიმართული, რაც რესურსების განაწილებასთან და მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად სიკეთეთა არასაკმარისობასთან არის დაკავშირებული. ამ განცდის ინტენსიურობის ზომა განსაზღვრავს მოქალაქეთა მზობას დაინყონ ბრძოლა ან გაჰყვნენ იმათ, ვინც რესურსების სამართლიანად განაწილებას და მეტი სიკეთეების მოცემას პირდება (ცხრ. 1).

ცხრილი 1. მასობრივი არეულობების კოგნიტიური ტექნოლოგიები

საზოგადოებრივი წესრიგის სისტემური ელემენტი	იდეოლოგიური სისტემა (ჭეშმარიტება)	სიმბოლური სისტემა (სილამაზე)	ნორმატიული სისტემა (სიკეთე)	ეკონომიკური სისტემა (სამართლიანობა)
ფსიქიკური რეგულაციის დონე	შემეცნების რეგლამენტაცია	შემეცნების რეგლამენტაცია	ქცევის რეგლამენტაცია	ქცევის რეგლამენტაცია
მასობრივი არეულობების ორგანიზატორთა მიერ ფორმირებული განწყობები	ახალი სოციალურ-პოლიტიკური იდეალებისადმი ერთგულება	ეროვნული იდეოლოგიის სიმბოლოებისადმი ნეგატიური დამოკიდებულება	ეთიკური და იურიდიული ნორმების უსამართლობა	რესურსების განაწილების უსამართლობა
მოცემული განწყობების შემოღების შედეგები	ეროვნული პოლიტიკური იდეალების დისკრედიტაცია და მსხვერუვა	ეროვნული იდეოლოგიის სიმბოლოთა უარყოფითი ემოციური კონოტაციების ფორმირება	ეთიკური და იურიდიული ნორმების დისკრედიტაცია	რესურსების განაწილების ეროვნული სისტემის უსამართლობაში დარწმუნება
მასობრივი არეულობის ფორმები	ექსტრემიზმი	ვანდალიზმი	დევიანტური, დელინკვენტური ქცევა	რესურსების ექსპროპრიაციის სხვადასხვა ფორმები

არეულობა არსებობს იქ, სადაც არსებობს შკაფიო წარმოდგენა იმაზე, თუ რა არის წესრიგი. იქ, სადაც

10 ფხალაძე თ., „რბილი ძალის“ არსი და ძირითადი ამოცანები საქართველოში, თბ., 2010. 246 გვ.

სახალხო რწმენა და იდეალები სიცრუედ ცხადდება, სადაც ის, რაც მოქალაქეთა მიერ როგორც ლამაზი აღიქმებოდა, ცხადდება სიმახინჯედ, იქ, სადაც მოქალაქის მიერ ბავშვობიდან ათვისებული მწიფობით-ეთიკური ნორმები ბოროტებად ცხადდება, (მაგრამ საქართველოში უკვე ასეთმა ცნობილმა თუ უცნობმა სახელმ დაწესრა სოციალურ ქსელებში, რომ ბავშვები პატრიოტულ ლექსებს არ უნდა ამბობდნენ და მათ ბავშვობა „ბავშვური“ უნდა ჰქონდეთ). იქ, სადაც სამართლიანი ფასდება როგორც უსამართლო, მოქალაქის მიერ საზოგადოებრივი წესრიგის ნებისმიერი გაგებაც ქრება. იქ, სადაც არ არის კანონის პატივისცემა, სადაც კანონი გაუგებარია მოქალაქისათვის და დისკრედიტირებულია სამართლის გამოყენების პრაქტიკით, სადაც სოციალური ნორმები უგულვებელყოფილია, ხოლო ნორმების დარღვევა – არა გამოწვევისი, არამედ წესია, სადაც შეუძლებელია მართლისა და დამნაშავეს განსაზღვრა, იქ წესრიგის უწესრიგობისგან განსხვავებებიც ქრება. როდესაც მონინალმდევის მოსახლეობის ცნობიერებაში ქრება კრიტერიუმები იმისა, რა არის ნორმა, ან ხდება ნორმის მრავალი ურთიერთგამომრიცხავი კრიტერიუმების შემოღება, მაშინ შესაბამისად იშლება საზღვარი ნორმებსა და ამ ნორმის დარღვევას, წესრიგსა და უწესრიგობას შორის⁷.

კოგნიტიური სფერო, ეროვნული ფასეულობები, ტრადიციები, ნორმები ჩვენი აზრით განსაკუთრებული დაცვის ობიექტი უნდა გახდეს საქართველოს საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. სულ ახლახან ჰქონდა ადგილი დიდ არეულობებს თბილისში, როცა რუსი დეჰუმპტი სერგეი გავრილოვი მართლმადიდებელ პარლამენტართა ფორუმზე საქართველოს პარლამენტში პარლამენტის თავმჯდომარის სავარძელში ვიხილეთ. ამ მოვლენის პოლიტიკურ ასპექტზე არ შევჩერდებით, მაგრამ გავრილოვის ფაქტი დაძაბულობის ჯაჭვის კულმინაციად მიგვაჩნია. დაძაბულობა კი საქართველოს დედაქალაქის ქუჩებში ე.წ. „ღებტ პრაიდის“ გამართვის მცდელობით დაიწყო. ქართველი ერის უმრავლესობა ამ ღონისძიების წინააღმდეგია, რადგან მიაჩნია, რომ ეს უზნეობის პროპაგანდაა ტრადიციულ მართლმადიდებლურ საზოგადოებაში. ზოგადად ეთნიკური კულტურა ეთნოსის წევრთათვის საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის უმძლავრესი ინსტრუმენტი იყო. ეთნოსში მცხოვრები ადამიანი მოცემული ეთნოსის ფეტიშებითა და ტაბუებით, მისი რელიგიური და იდეოლოგიური სისტემებით დაცული იყო გარედან მომავალი დესტრუქციული საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური ზემოქმედებისგან. დღეს ცნებების „ერი“, „რასა“, „სახელმწიფოებრიობა“ წარეცხვა-წაშლა იწვევს იმას, რომ ადამიანი მრავალ-ეთნიკურ სისტემად იქცევა, რომელიც თავისებურად იხამებს თავის თავში სხვადასხვა სუბკულტურების ელემენტებს. ეს ელემენტები შეიძლება წინააღმდეგობაში მოვიდეს ეროვნული კულტურის ფასეულობებთან, გაართულოს ეთნიკური იდენტიფიკაცია და წარმოშვას ეთნოსშიდა კონფლიქტები. ერთი სოციალური ჯგუფის ფასეულობები შეიძლება შემოსავლის წყაროდ იქცეს სხვა სოციალური ჯგუფებისათვის, რომლებიც აპელირებენ იმაზე, რაც პირველთათვის სინდისის შინაარსს შეადგენს¹¹.

ჩვენ შეგვიძლია ავუხსნათ მოზარდ თაობას საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ყველაწიერი ილეთების შინაარსი. მაგრამ გამოცდილი შუღერი და დამწყები მოთამაშე, ცხადია, არასწორ მდომარეობაში არიან. ამიტომ საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში ძირითადი როლი ქართულ კულტურას და მის ღირებულებით განზომილებას უნდა ეკუთვნოდეს. მანიპულაციები ეგოცენტრიზმის კულტურის ნიადაგზე ყვავის, სადაც ადამიანი ადამიანისათვის თუ მგელი არა, ყოველ შემთხვევაში ისეთი ობიექტია, რომლის ხარჯზე ჩვენ უნდა დავიკმაყოფილოთ პირველ რიგში საკუთარი ინტერესები. მაგრამ მგლების ხროვა ყველა დროში უფრო ეფექტიანად გადარჩებოდა, ვიდრე მართხელა მგლები. ადამიანი შეიძლება დაიბადოს ალტრუსტად, ეგოსტად, სადისტად და მამოხისტადაც კი, და თუ თითოეულს მიცემთ უფლებას მოიქცეს ისე, როგორც მას სურს, მაშინ საზოგადოება ვერ იქნება მთლიანი და ერთიანი. ამიტომ არა ცალკეულ ინდივიდზე, არამედ პიროვნებაზე ორიენტაცია აუცილებელია. ხოლო პიროვნება პატივისცემისგან და სხვებზე ზრუნვისგან იწყება, უნარისა და სურვილისგან იყოს სასარგებლო სხვებისთვის, თავისი ეთნოსისთვის. ეთნოცენტრული კულტურის მთავარი განზომილებაა ეთნოსის ინტერესთა პრიორიტეტი ვერძო ეგოსტურ ინტერესზე.

დასკვნა

აღსაღნიშნავია, რომ საქართველოს ევროატლანტიკური ორიენტაცია აქვს არჩეული. ამ სივრცეში კანონის უზენაესობა სუფევს. ამით არის გამორჩეული ეს სამყარო, მაგრამ არის ტრადიციული ფასეულობები, რომელითაც უნდა შევიდეთ ევროპულ სივრცეში, მაგრამ დესტრუქციული ძალები, რომლის უკანაც ხშირად რუსეთის სპეცსამსახურები დგანან, ეფექტურად იყენებენ ისეთ თემებს, რომელიც ქართული ტრადიციული საზოგადოებისათვის ყველაზე საინტერესოა. ელემენტარული ჯემმარიტება გახლავთ: „ღებტ პრაიდი“ საქართველოში გამრდის ანტიდასავლურ განწყობებს, ეს კი რუსეთის ინტერესებშია. ამვარ საინფორმაციო ლმს კი რუსეთის ფედერაცია ხშირად წარმატებით ახორციელებს არა მარტო საქართველოში. ეს არის კიდევ

11 Собольников В. В. Место и роль психологического воздействия в стратегии ведения «гибридных» войн НАТО // Гуманитарные проблемы военного дела. 2015. № 3(4). С.233.

რუსული „რბილი ძალის“ ნათელი გამოხატულება.

გამოყენებული ლიტერატურა

- <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/534/metadata-sainformatsio-sakomunikatsio-teknologiebi> საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, (გადამოწმებულია 22.06.2019).
- ლილუაშვილი გ., რბილი ძალა საერთაშორისო ურთიერთობებში, დისერტაცია, თბ. 2018. 146 გვ.
- Чумичкин А. А. Модели управления сетевыми сообществами в условиях развития стратегий информационных войн, Национальные интересы: приоритеты и безопасность. 2012. № 11. С. 152.
- Вассоевич А. Л. Духовный мир народов Классического Востока. СПб.: Алетейя, 1998. 542 с.
- Waddington, David P. Contemporary issues in public disorder: a comparative and historical approach. N-Y., 2003. 243 p.
- ჩხეტიანი დ., სადოქტორო დისერტაცია: „ჰიბრიდული ომი: სტრატეგია და ტაქტიკა“, თბ., 2018. 152 გვ.
- Мезенцев Д. Ф., Забарин А. В., Зимичев А. М. Психологические основания обес-печения геополитической безопасности // Геополитика и безопасность. 2014. № 2. С. 248.
- Шмидт Э., Коэн Д. Новый цифровой мир. Как технологии меняют жизнь людей, модели бизнеса и понятие государств. М., 2013. 676с.
- Мезенцев Д. Ф. Психологическое воздействие информационных фантомов, Хрестоматия к учебнику по политической психологии. СПб.: Коло, 2012. С. 479.
- ფხალაძე თ., „რბილი ძალის“ არსი და ძირითადი ამოცანები საქართველოში, თბ., 2010. 246 გვ.
- Собольников В. В. Место и роль психологического воздействия в стратегии ведения «гибридных» войн НАТО // Гуманитарные проблемы военного дела. 2015. № 3(4). С.233.